

Posudek na diplomovou práci Jana Kopeckého

„Knížecí zrcadlo Jana ze Salisbury“

(Ústav řeckých a latinských studií,
FF UK Praha, září 2008)

Předložená diplomová práce Jana Kopeckého je další z řady kvalifikačních prací založených na komentovaném překladu, které v poslední době vznikají v Ústavu řeckých a latinských studií. Vzhledem ke svému druhému oboru, filosofii, a dosavadním překladatelským a medievistickým zkušenostem (byl mj. iniciátorem a hlavním překladatelem českého převodu hrdinského eposu *Waltharius*, vyd. vlastním nákladem v Praze, 2005) se diplomand rozhodl přeložit vybrané pasáže z prozaického pojednání *Policraticus*, jehož autorem je jedna z důležitých postav evropského myšlení 12. století Jan ze Salisbury. Vzhledem k tomu, že – nakolik vím – dosud žádné z děl tohoto autora do češtiny přeloženo nebylo, je tato volba záslužná a staví překladatele před nelehký, nicméně o to zajímavější úkol. Za konsultace, které přivedly kol. Kopeckého k výběru tohoto tématu, je třeba poděkovat dr. Janu Kalivodovi.

Práce sestává ze dvou hlavních částí, předmluvy (nazvané „Úvodní studie“, str. 3-28) a vlastního překladu otištěného zrcadlově vedle přetisku latinského textu (str. 33-113). Ty jsou doplněny seznamem literatury (v obsahu poněkud nejasně jako „Reference“, str. 29-32) a velmi stručnou českou a anglickou anotací („Shrnutí“, str. 115). Kromě těchto částí by čtenář uvítal ještě úvod, který by ho přivedl k tématu, vysvětlil důvody jeho volby a vymezení, eventuelně naznačil hlavní problémy, jimiž se práce hodlá zabývat. Takovému úvodu by pak mohl odpovídat analytičtější závěr.

Předmluva je přehledně členěna do tří kapitol, některé z nich mají ještě vnitřní dělení. První, nejrozsáhlejší z těchto kapitol je věnována životu Jana ze Salisbury a historickým okolnostem vzniku jeho díla. V této části (kterou sám na str. 6 označuje jako „povšechný úvod“) diplomand prokázal schopnost kriticky pracovat se sekundární literaturou a podat přehled názorů dosavadního bádání, včetně nejnovějšího, na jednotlivé detaily z Janova života, týkající se např. jednotlivých etap jeho studia¹ a úřední kariéry² či povahy kontaktů s důležitými osobnostmi politického života jeho doby³. Pečlivá rekonstrukce Janova života a kariéry, jedna z prvních (ne-li vůbec první) v češtině, je na několika místech ilustrována biografickými pasážemi z jeho spisů a korespondence v originále i diplomandově českém překladu.⁴

Problematictější je druhá kapitola, nazvaná „Kontext a struktura *Policraticu*“. Vzhledem k jejímu rozsahu (pouze necelých 6 stran, str. 18-23) v ní mohla být pouze v základních rysech naznačena témata, z nichž leckteré by si zasloužilo podrobnější

¹ K nejasnému průběhu jeho pařížských studií viz str. 6n. a pozn. 26.

² Např. ohledně Janovy funkce na remešském koncilu v roce 1148, str. 8n.

³ Např. k povaze vztahů s Tomášem Becketem viz str. 12n.

⁴ O tom, že text této i následující kapitoly by si zasloužil ještě jednu redakci, svědčí občasné překlepy (str. 3, pozn. 1 *Jahrhundert*, str. 11, 3. ř. vlastní, pozn. 62 souhrnně apod., někdy i v latinských ukázkách: str. 13, pozn. 18 *fideliter*; str. 10, pozn. 53 *populis* apod.), vyšínutí z vazby (např. str. 17, v první větě par. 1.1.4 chybí podmět), chybějící čárky či chybné věty (např. str. 17, poslední věta paragrafu 1.1.3; str. 21, předposlední věta 2. odstavce).

zpracování v samostatném oddíle: tematická struktura celého spisu a jeho jednotlivých knih; vztah k veršované předmluvě nazývané *Entheticus minor* a jejímu pendantu, tzv. *Entheticus maior*; datace vzniku díla a jeho jednotlivých částí; problém jednotící struktury celého textu a s ním související otázka jeho žánrového zařazení. I zde diplomand projevuje podobnou akribii při práci se sekundární literaturou jako v předešlé kapitole⁵, nemá ovšem k jejímu uplatnění tolik prostoru. Zejména otázka vztahu spisu k žánrové tradici knižecího zrcadla a také Janův koncept společnosti by zasloužily podrobnější komentář (k němuž by mohlo dojít při obhajobě).

Třetí z kapitol úvodu obsahuje filologické poznámky k edicím *Policraticu* a k jeho předkládanému překladu; přirozenější by tak bylo její přiřazení do úvodu překladové části. Dvě poznámky k následujícímu seznamu literatury⁶: chybí v něm odkazy na primární texty, na něž odkazuje poznámkový aparát u Janova textu a jeho překladu, včetně obou českých biblických překladů (ČEP, Hejčl), které jsou pouze zmíněny na str. 28; na druhou stranu je třeba vyzdvihnout úsilí, s nímž si diplomand obstaral ze zahraničí primární i sekundární literaturu v českých knihovnách nedostupnou (včetně nejnovější), čímž hodnota jeho práce pro české odborné prostředí výrazně stoupla. Veškerá sekundární literatura v seznamu je v cizích jazycích, zejména v angličtině, méně v němčině.

Z více indicií vyplývá, že za těžiště svého úkolu si diplomand vzal překlad vybraných částí Janova díla, který tvoří zbývající části práce: nepočítaje v to latinský text převzatý z edice Webbovy (*Policraticus*) a Hallovy a Keats-Rohanové (*Metalogicon*), pokrývá překlad čtvrté knihy *Policraticu* (2. část práce, str. 33-101), Plútarchova dopisu Traianovi z páté knihy téhož spisu a úryvku z díla *Metalogicon* o Janově studiu (Dodatek, str. 103-113) celkem čtyřicet stran. Je nutno říci, že překlad je zdařilý a pečlivě provedený, a to jak po stránce formální (v této části v podstatě nenajdeme překlepy), tak po stránce překladatelské techniky. Překladatel se nebojí vzdálit se od latinské formulace a dát větě jinou strukturu, případně věty jinak rozdělit, aby adekvátně a pro českého čtenáře přijatelně vyjádřil smysl. Občas sáhne k substitučnímu řešení, aby uvedl do rovnováhy stylistickou účinnost zvolených prostředků v překladu s originálem: např. občasné oslovení čtenáře ve 2. osobě singuláru nahrazuje méně adresnými prostředky, zejména 1. osobou plurálu (mj. ve druhém a čtvrtém odstavci 4. kapitoly překládá *audi, attende* jako „poslechněme si“, „zaměřme pozornost“). Pečlivé jsou i poznámky k překladu, stejně jako práce s citáty (zejména biblickými) a vlastními jmény, především řeckými a hebrejskými, která jistě nebylo vždy snadné identifikovat v jejich středověké latinské podobě. Vzorné je typografické zpracování. Občasné diskutabilní formulace nevykračují z mezí tolerance coby zvláštnosti překladatelského stylu⁷.

Vzhledem k dostačujícímu celkovému rozsahu textu i nepopíratelné kvalitě některých jeho částí, především překladu, práci **doporučuji k obhajobě**.

Mgr. Martin Bažil, PhD.

⁵ Např. k otázce vztahu *Policraticu* a obou básní zvaných *Entheticus*, str. 19n., nebo k problému jednotící struktury díla, str. 21n.

⁶ Pro odkazy na literaturu v poznámkovém aparátu diplomand důsledně užívá v našich oborech neobvyklou, ale srozumitelnou formu.

⁷ Příklad za všechny: „Podobně Lykúrgos. Zavedl ve svém království ...“ jako překlad začátku věty „*Item Ligurgus in regno suo decreta constituens ...*“.